

La beneiteria cap a les xarxes

LES XARXES SOCIALS NO SOLS NO GARANTEIXEN LA TRANSPARÈNCIA, SINÓ QUE, COM HEM VIST EN EL CAS DE LA VICTÒRIA DE TRUMP, PODEN ARRIBAR A SER UN VERITABLE FOCUS D'OPACITAT

L'any 2017 ha començat amb dues notícies relacionades amb el ciberespai i les xarxes socials. La primera està centrada en la –diguem-ne– contribució de Putin a la campanya electoral de Donald Trump a través, sobretot, de l'expansió de rumors, incorreccions i notícies directament falses a Facebook, Twitter i altres planes. Els *hackers* russos expulsats a finals de 2016 per Obama controlaven, a més, un eixam de *trolls* que feien comentaris adversos a Hillary Clinton les vint-i-quatre hores del dia. La segona notícia rellevant fa referència a un projecte que, increïblement, ha estat concebut gairebé com una anècdota, tot i que podria canviar el trontollant sistema bancari postcrisi arreu del món. Es tracta de la possibilitat de fer operacions financeres locals i internacionals a través de Facebook, que des del passat 30 de desembre ja figura al registre oficial del Banc d'Espanya amb tots els ets i uts.

És evident que estem parlant de coses diferents, la primera de les quals és il·legal i la segona no. En un sentit més genèric, però, estem parlant exactament del mateix: de la manera com les xarxes socials s'han convertit en una mena d'Estat paral·lel que comença a resultar imprescindible per a l'Estat convencional. La beneiteria cap a les xarxes socials, la incapacitat de no percebre l'amenaça potencial que impliquen, em sembla inaudita. Em costa d'entendre que algú trobi normal una situació de dependència massiva que no té precedents històrics. Potser és que un servidor de vostès és molt desconfiat, o molt ruc (o les dues coses, que també pot ser). Dono la hipòtesi per vàlida, però recomano al lector que abans recuperi el millor llibre que es va escriure al segle XX sobre la relació entre política i comuni-

FERRAN
SÁEZ MATEU

cació: *L'opinió pública*, de Walter Lippmann, redactat a la dècada del 1920 però que encara ens permet entendre moltes coses del segle XXI. Lippmann era potser tan desconfiat com jo, però més lúcid, i això li va permetre preveure amb tota claredat coses que passarien al cap d'uns quants anys. Avui estaria esgarriat. Si llegeixen o rellegeixen *L'opinió pública* entendran per què dic això.

Xarxes socials? Per tal de resultar més atractius en la seva promoció comercial, les grans empreses com Facebook, Twitter, etc. van adoptar el concepte sociològic de xarxes socials, que no sona a empresa amb ànim de lucre. El lloc de treball, la família, o les associacions professionals sí que són xarxes socials de veritat. En canvi, Facebook pertany a la indústria de l'entreteniment (i ara al sec-

tor bancari, i passat demà ja ho veurem). Twitter tampoc és cap xarxa *social*, sinó una nova plataforma informativa que, de moment, funciona molt bé. El problema, doncs, no rau pas en la qualitat del servei d'aquestes empreses multinacionals, sinó en l'abús del terme *social*. En aquest context és equívoc i distorsionador. A més, quan comparem els usos polítics de les xarxes socials amb l'antiga democràcia directa a la Grècia clàssica amb la intenció de subratllar-ne les potencialitats polítiques, estem expressant un enorme anacronisme. El context tecnològic, la mentalitat, les estructures socials, etc. no hi tenen res a veure. El catastròfic final de les primaveres àrabs constitueix un cas molt significatiu: una gran quantitat de sociòlegs va confondre el simple ús massiu dels mòbils amb l'existència real d'una societat moderna, articulada i sòlida en un sentit polític. Aquest tipus de societat no existeix en aquells països. Tot va ser una il·lusió tecnològica, un miratge.

A banda del que acabem d'explicar, avui sabem una altra cosa que no fa gens de gràcia: les xarxes socials no sols no garanteixen la transparència, sinó que poden arribar a ser un veritable focus d'opacitat. Els detritus informatius que els *hackers* russos van expandir durant la campanya electoral nord-americana a través de les xarxes socials van ser més efectius que les notícies que publicaven alguns dels diaris més prestigiosos del món. Si volen convèncer el món de l'existència del monstre del llac Ness, ja saben com funciona ara la cosa. A la mateixa plana, per cert, podrà fer una transferència bancària internacional. El fet que tot plegat no preocupi gairebé a ningú em fa sentir perplex.

Escriptor i professor a la URL